

Psychopatologický obraz závislosti

Praktikum v klinické psychologii, jaro 2023

Mgr. Tereza Ševečková

Závislá osobnost

Klientka Jana, 50 let

Jana

- 50 let
- **NL:** alkohol (počátek v 24letech)
- **Motivace k léčbě:** být dobrou tetou
- **Anamnéza:** úzkostná porucha, deprese, PPP (rozvoj v 17letech)
- **Rodinné vztahy:**
 - Subjektivně hodnotí jako dobré
 - Vztahy s rodiči udržuje
 - Vztahy se sourozenci udržuje
 - Velmi ráda tráví čas se svými synovci a neteřemi
 - Partnera nemá, vlastní děti nemá
 - Nápadnost: Rodina neví, že se léčí ze závislosti na alkoholu

Fungování v interpersonálních vztazích

- Vztahy jsou nutné pro samotné přežití
- Podporující vztahy vyvažují pocit bezmoci
- Vůči druhým:
 - Poddajnost, poslušnost
 - Obdiv, věrnost, obětavost
 - Internalizace hodnot druhých (může se jevit jako časté střídání názorů)
 - Schopnost vycházet s lidmi, kteří na druhé působí nepřátelsky
 - Nevyjadřují nesouhlas
 - Neobjevuje se hněv vůči druhým osobám
 - Potřeba závislosti převažuje nad potřebou konkrétního člověka (kdokoliv může sytit tento kontakt)

Nápadnosti v chování

- Nedostatek sebedůvěry (postoj, hlas)
- Působí skromně, srdečně, laskavě, dobře spolupracují
- Pasivita, v případě konfliktu vždy ustupují
- Chybí schopnost asertivity
- Chybí iniciativnost, kompetence
- Sklony k workoholismu (vs. pocity selhání)
- Sklony žít spíše ve fantaziích než realitě
- Potíže dělat rozhodnutí
 - Kde budu žít?
 - Jakého partnera si mám vybrat?
 - Jaké mám mít zaměstnání?
 - Jak mám trávit volný čas?

Primární rodina

- Úzkostný-inhibovaný temperament a hyperprotektivní výchova
- Zásadní vliv na rozvoj poruchy: nejistá interpersonální vazba v dětství
- Nejistota a bezmoc ve vztahu k rodičům
- Nedůvěra ve schopnosti a samostatnost dítěte
- Nadměrná starost v období, kdy se přirozeně objevují separační tendence (10. měsíc)
- Projevy v dospělosti: Nedůvěra ve správnost vlastních rozhodnutí

Typický obraz

- Podceňování vlastních schopností
- Nesouhlas druhých = důkaz vlastní bezcennosti
- Submisivita posiluje nízké sebevědomí, nadměrnou sebekritičnost
- Obtíže snášet samotu
- Naléhavé vyhledávání druhých osob (často vyhánáno do extrému, aby zabránil pocitům osamělosti)
- Před náročnými úkoly často somatizují (mohou se objevit např. panické ataky)

Diagnostika

- Vztahová anamnéza
- Jak pacient reaguje při ukončení důležitého vztahu?
- Jak se cítí, když je sám?
- Rozhodování - Jak se mu daří dělat drobná každodenní/ podstatná životní rozhodnutí?
- Potřebuje pro svá životní rozhodnutí rady druhých lidí a jejich ujištění?
- Jak zvládá nesouhlas s druhými osobami?

Terapeutovy pocity

- Jak se cítím?
- Co ve mně probouzí interakce s tímto klientem/ pacientem?
- Tendence zachránit pacienta
- Úlevy, výjimky, omluvy z programu

PLÁN NA SOBOTU

Jana přichází na ranní setkání všech klientů. Je sobota ráno, program je velmi volný (dopolední procházka, služby, společný oběd, odpolední dobrovolná procházka v blízkém parku).

„Jaký máš plán na dnešní den, Jano?“

„Procházku, pak uklidím pokoj a po obědě půjdu na sraz AA ve městě.

Poté půjdeme s kamarádkou na kafe. Až se vrátím, potřebuju napsat životopis a projít nabídku pracovních pozic.“

Během dopoledne Jana přichází za vedoucím směny a ptá se, jestli by mohla jít na procházku sama a až později. Důvodem je, že má moc práce a neví, jestli to všechno stihne. Potřebuje dodělat svoji službu a nachystat se na odpolední program.

Obědu se nezúčastní, protože nemá hlad a nají se s kamarádkou ve městě. Po 12 hodině si vedoucí směny všimne, že Jana neodešla a leží v posteli. Ptá se Jany, jaktože ještě nevyrazila na sraz AA. Jana říká, že kamarádka, se kterou měla jít, nakonec nemůže. Proto zůstala taky doma. Říká, že si chvíli odpočine a v jednu půjde na procházku sama. Jana zůstává v posteli až do tří hodin. Říká, že je unavená. A že se zlobí sama na sebe, že nedokáže být tak efektivní, jak by chtěla. Tvrdí, že je neustále unavená.

DISKUZE

**KDE SE PROJEVILY RYSY
ZÁVISLÉ OSOBNOSTI?**

**CO VÁS NA CHOVÁNÍ JANY
NEJVÍCE ZAUJALO?**

**JAK BYSTE KLIENTU
MOTIVOVALI K AKTIVITĚ?**

**NA CO BYSTE SE ZAMĚŘILI PŘI
PRÁCI S TOUTO KLIENTKOU?**

Zdroje

- Houbová, P., Praško, J., Preiss, M. (2004). Závislá porucha osobnosti - diagnostika a léčba. *Psychiatrie pro praxi* (2/2004).

DĚKUJI ZA POZORNOST